

Háttéranyag

a fizetési mérleg statisztikában 2003-2004-ben bevezetésre kerülő módszertani változásokat ismertető sajtótájékoztatóhoz

Módszertani változások

1. A Magyar Nemzeti Bank által összeállított fizetésimérleg-statisztika módszertanában a tulajdonosváltást pontosabban közelítő számbavétel váltja fel a fizetési forgalom megfigyelésén alapuló elszámolást, **2003-tól az áruforgalom és 2004-től a jövedelmek** esetében. A – két lépcsőben bevezetésre kerülő – módszertani váltás eredményeképpen növekszik a fizetésimérleg-statisztikák analitikus ereje, javul az egyes makrogazdasági statisztikákkal való összhangja, valamint megszűnik a nemzetközi módszertani szabványoktól való eltérése.

- A fizetési mérlegben elszámolt áruforgalom hitelintézeti és vállalati jelentések alapján, lényegében a külkereskedelmi **fizetési forgalmat** regisztrálja. A módszertani váltást követően, ezen információk helyett a fizetési mérleg áruforgalmi adatai is – a nemzeti számlákhoz hasonlóan – az áruk fizikai mozgását tükröző **vámstatisztikai adatokra** épülnek. Ez a változás a jövőben sem jelenti a kétféle statisztika közötti számszaki egyezőséget, mivel az egyes statisztikákat eltérő módszertan alapján kell összeállítani (*pl. eltérő paritás [f.o.b./c.i.f. vs f.o.b./f.o.b.]*). Az adatforrás azonossága azonban biztosítja az egyes statisztikák közötti összhangot.
- Az **újrabefektetett jövedelmeket** is tartalmazó fizetési mérleg **2004-től**, a 2003. évi adatok zárásához igazodva kerül majd publikálásra. Az újrabefektetett jövedelmek fizetési mérlegben való kimutatása a nemzetközi statisztikai módszertan által előírt standard követelmény. Az OECD-országok – s ezzel együtt EMU és EU országok – többségében az újrabefektetett jövedelmek elszámolásának jelenleg követett gyakorlata megfelel a nemzetközi módszertan elveinek.

Az MNB a fizetési mérleg statisztika keretében a külföldiek magyarországi alaptőke-befektetéseit 1990 óta, míg a magyarok külföldi alaptőke-befektetéseit 1993 óta publikálja rendszeresen. Megfelelő adatgyűjtés híján a befektetők adott évben keletkező jövedelmét – a vállalkozás jövedelemtermelő képessége alapján elért adózott eredménynek a külföldi tulajdonosra eső részét – valamint a ki nem vont jövedelem és a tárgyi, dologi formában megvalósuló befektetések (apport) állományi hatását nem mérte a statisztika. Jövedelemként ma is csak a tulajdonos döntésétől függő, átutalt osztalékot tartalmazza a folyó fizetési mérleg. Bár az újrabefektetett jövedelmek elszámolása **nem érinti a valóságos reálgazdasági és jövedelem folyamatok**, illetőleg **a nemzetgazdaság külső egyensúlyi helyzetének**

tényleges alakulását, csupán azok statisztikai számbavételében okoznak módosulást – **javítják** az érintett makrogazdasági statisztikák közgazdasági elemzésekben való **felhasználhatóságát** és azok nemzetközi **összehasonlíthatóságát** –, *az országból ki nem vont, újrabefektetett jövedelmek mérésének hiánya érdemben befolyásolja a magyar gazdaságról alkotott képet.*

A probléma megoldására vezette be az MNB 1999-ben – a KSH-val egyeztetve – a működőtőke-vállalatok számára a közvetlen tőkebefektetésekre vonatkozó jelentésadási kötelezettséget. Az első felmérést és az újrabefektetett jövedelmek elszámolását 2000-ben készítettük el 1999-re vonatkozóan. Mivel e területen is fontos szempont a nemzeti számlák és a fizetésimérleg-statisztika közötti harmonizáció, ezért a KSH és az MNB között folyamatos szakértői munka folyik az elszámolással kapcsolatos módszertani és a közzététellel kapcsolatos gyakorlati kérdések megoldására.

- A befektetések jövedelmeit a pénzforgalmi szemlélet helyett ugyancsak 2004-től fogjuk eredményszemléletben elszámolni. Ez azt jelenti, hogy a pénzügyi eszközökön keletkező jövedelmek a tényleges fizetések kimutatása helyett 2004-től folyamatosan elszámolásra kerülnek a fizetési mérlegben.
2. A KSH és az MNB már korábban megállapodtak abban, hogy mind a fizetési mérlegben, mind pedig a nemzeti számlákban, az áruforgalommal kapcsolatos korrekciókkal **egy időben** – a 2002-es éves adatok közzétételkor – végrehajtják az **idegenforgalmi statisztikák** visszamenőleges felülvizsgálatát is. Erre alapvetően azért van szükség, mert 1999. óta a két intézmény nem azonos módon számolja el a fizetési mérlegben illetve a nemzeti számlákban az idegenforgalmi tranzakciókat.

Az 1999. decemberi *fizetési mérleg* közzétételével egy időben az MNB – módszertani megfontolásokból – visszamenőleg módosította az 1995-1999-re korábban közzétett havi idegenforgalmi adatokat, azóta pedig új módszertan szerint állítja össze a számokat. A végrehajtott módosítást olyan idegenforgalomhoz kapcsolódó pénzmozgások számbavétele indokolta, melyeket kellő információ hiányában a fizetésimérleg-statisztika korábban nem, vagy nem megfelelően vett figyelembe.¹

A korrekció két részből tevődött össze:

- ◆ a lakossági devizaszámlákon regisztrált valutaforgalom egyenlege az idegenforgalomban kerül elszámolásra, valamint
- ◆ a rezidensek által a valutaforgalmazóknál beváltott valuta egy meghatározott összeghatárt meghaladó része nem utazási célra vásárolt valuta visszaváltásaként (kiadás stornó), hanem idegenforgalmi bevételként kerül elszámolásra.

A KSH a *nemzeti számlákba* továbbra is az 1999. előtti módszertannak megfelelő idegenforgalmi számokat építi be. Ennek következtében a fizetési mérlegben illetve a nemzeti számlákban **eltérő idegenforgalmi adatok**

¹ A korrekció részletes magyarázata megtalálható az MNB honlapján a **Statisztika /Módszertani megjegyzések / Módszertani megjegyzések a fizetési mérleg statisztikához** menüpontban közzétett Módszertani megfontolásokból visszamenőleg módosított 1995-1999 közötti fizetési mérleg adatok c. anyagban.

szerepelnek: a GDP-ben kisebb az elszámolt idegenforgalmi bevétel (1995-től) és a kiadás (1998-tól), mint a fizetési mérlegben.

A makrogazdasági statisztikákban elszámolt idegenforgalmi adatok közötti **összhang** megteremtése **érdekében** az MNB – szoros együttműködésben a KSH-val – 2000 júniusában idegenforgalmi pályázatot írt ki. A külső szakértők bevonásával végzett felmérés eredményeként közösen felülvizsgáltuk az 1995-2002-es időszakra vonatkozó bevételi és kiadási adatokat. A korrekciók az idegenforgalmi adatok mellett a fizetési mérleg egyéb sorait (jövedelmek, viszonzatlan folyó átutalások és közvetlen tőkebefektetések) is érintik.

A 2002-es éves adatok közzétételével egy időben – az eddigi gyakorlatnak megfelelően – **részletes módszertani leírást** teszünk közzé az MNB honlapján a végrehajtott változásokról.

Új publikációs és adatfelülvizsgálati rend

1. A jelenlegi hazai publikációs gyakorlatban a tárgyhót követő második hónap 3-ára előzetes folyó fizetési mérleget, 18-ára pedig véglegesnek hívott fizetési mérleget és állományi statisztikát közlünk². A vámstatisztika adatait és a módosított idegenforgalmi adatokat tartalmazó fizetési mérleget a **2002. decemberi adatok publikálásával** együtt közöljük, **1995-ig visszamenőleg**. Mivel a meghirdetett adat-közzétételi naptár szerint a KSH 2003. február 24-én adja ki a (végleges) 2002-es vámstatisztikai adatokat, ezért az **új módszertan szerinti fizetési mérleg** publikációjának ehhez az időponthoz kell igazodnia. Ez eltér az eddig követett publikációs gyakorlattól.

Ennek megfelelően 2002. decemberről és a 2002-es évről – az 1995-ig revideált idősorokkal együtt – az MNB **2003. február 25-én** publikálja a fizetési mérleget, valamint a kapcsolódó állományi statisztikákat.

2. **2003-tól** a fizetési mérleg adatok közzétételi és adat-felülvizsgálati rendje megváltozik. A fizetésimérleg-statisztika összeállításában az előzőekben ismertetett módszertani változások végrehajtásával meg kell változtatnunk a jelenlegi publikációs és revíziós politikánkat, elfogadva azt az alapelvet, amely szerint az adatokat rendszeresen felül kell vizsgálni mindaddig, amíg új információforrás pontosíthatja azokat.

² 1999-től bevezettük, hogy az év végi végleges fizetési mérleg adatok publikálásával 24 hónappal visszamenőlegesen felülvizsgáljuk a havi forgalmi és állományi adatokat. Erre a késedelmes vállalati hiteljelentések illetve a statisztikák havi gyakoriságú közzététele közötti ellentmondás feloldása miatt volt szükség. Tehát az előre tervezett adatfelülvizsgálatokat figyelembe véve, már a mai gyakorlatban is ténylegesen csak a tárgyévet követő 14. hónapban beszélhetünk végleges fizetési mérleg és állományi adatokról.

- **A publikációs rend változása:**
 - ◆ **Havonta** – a nemzetközi tartalékokra vonatkozó statisztikák mellett – **csak a főbb aggregátumokból álló fizetési mérleget közöljük, állományi adatokat** – a jelenlegi gyakorlattól eltérően – nem. Ez utóbbiakat, valamint a részletes fizetési mérleget, csak **negyedévente és évente** állítjuk össze és tesszük közzé.³ A havi publikáció határideje a T+30 munkanap által kijelölt T+40-46 naptári napos intervallumba esik, míg a negyedéves illetve éves közlési határidő a tárgyidőszakot követő negyedév végéhez igazodik.
- **Az új publikációs renddel a jelenlegi revíziós gyakorlatunk is megváltozik:**
 - ◆ A **havi** adat a negyedéves és éves adat megjelenésekor illetve revíziójakor módosul. A havi adatok különböző számú revízión esnek át, a tárgynegyedév+3 hónap valamint az adott hónapot tartalmazó év valamennyi revíziójakor.
 - ◆ **Negyedéves** adatot egyszer közlünk (tárgynegyedév+3 hónap), s a negyedéves revíziók száma az éves közléshez illetve éves revíziókhoz kapcsolódik. Az 1-3. negyedévet háromszor (tárgyév+3 hónap, tárgyév+15 hónap és végül tárgyév+27 hónap); a 4. negyedévet pedig kétszer, az éves adatok revíziójakor (tárgyév+15 hónap illetve tárgyév+27 hónap) módosítunk.

Azáltal, hogy a negyedéves közlés elkülönül a havi közléstől, lehetőség van arra, hogy a vámstatisztika éven belüli szokásos havi változásának jelentős részét a fizetésimérleg-adatokban folyamatosan érvényesítsük.
 - ◆ **Éves** adatot egyszer közlünk (tárgyév+3 hónap – a végleges vámstatisztika beépítése), és majd az újrabefektetett jövedelem elszámolása miatt kétszer revideálunk (tárgyév+15 hónap – a működőtőke-kérdőív feldolgozása; tárgyév+27 hónap a végleges APEH TÁSA adatbázissal való összehasonlítás).

Az új publikációs és adatfelülvizsgálati rend összhangban áll a hazai monetáris politika alakításának információigényével, mivel a döntéseket megalapozó elemzések (Inflációs jelentés) negyedéves bázisú adatok alapján készülnek.

A nemzetközi adatközzételi szabványokkal összhangban álló jelenlegi gyakorlatnak megfelelően, 2003-tól is előre pontosan meghirdetett időpontokban jelenik meg a fizetésimérleg-statisztika.

2002. november 13.

Magyar Nemzeti Bank

³ Az utolsó publikált negyedéves állományok és a havi pénzügyi mérleg statisztikák alapján minden hónapban továbbra is lehetőség van a fontosabb nemzetgazdasági állományi adatok (adósság, közvetlen tőkebefektetés) elemzési célú becslésére, ám ezeket hivatalos statisztikaként nem közöljük.